

GRØN SUCCES

LOKAL OMSTILLING DER RYKKER

A/B ELLEPARKEN

EFFEKTIVE ENERGIBESPARELSER

Sydhavnen

A/B Elleparken

Stort engagement, idealisme og faglighed hos andelsforenings bestyrelsesformand og varmemester, samt opbakning i den øvrige bestyrelse, tillid fra andelshavere og samarbejde med kommunen har ført til et utal af projekter og besparelser gennem de sidste tre år.

Baggrund

Denne beskrivelse af A/B Elleparken er en del af en serie casebeskrivelser af succesfulde lokale grønne omstillingsprojekter.

Formålet med casebeskrivelserne er at inspirere til etablering af nye og flere lokale grønne projekter.

Til hver af casebeskrivelserne er der produceret en kort film, som du kan se på www.grønsucces.dk

Læsevejledning

Denne casebeskrivelse er inddelt i seks forskellige afsnit, som kan læses selvstændig. Hvis man fx kun er interesseret i projektets forløb, eller hvilke resultater der blev opnået, kan man springe direkte til disse afsnit.

Afsnittene er inddelt på følgende måde:

Projektets forløb

Beskrivelse af projektets forskellige faser - fra idé til drift.

Drivkraft / Motivation

Hvor kom inspirationen til projektet fra? Hvad fik aktørerne til at igangsætte netop dette projekt?

Lokale forudsætninger

Områdets lokale styrker, samarbejder og/eller en kultur som fremmede projektet. Samt hvilke styrkepositioner – socialt og økonomisk – der findes i området.

Aktører og ressourcer i området

Hvem tog initiativ til projektet, fordelingen af rollerne aktørerne imellem og hvilke kompetencer de involverede har.

Økonomi

hvordan projektet blev finansieret.

Resultater

Projektets resultat. Blev alle de tiltænkte tiltag realiseret, styrkede projektet det lokale fællesskab, og har det været en platform for andre projekter?

Anbefalinger

Generelle anbefalinger til, hvordan man lokalt kan gennemføre succesfulde omstillingsprojekter. De er blevet til på baggrund af denne case og de andre cases, der indgår i projektet *Grøn Succes - lokal omstilling der rykker*.

Projektets forløb

Udskiftning af tag og en informationsindsats om kommunale midler til byfornyelse satte gang i energibesparende projekter.

Nyt tag

I 2014 blev andelsboligforeningens tag beskadiget under en storm og skulle udskiftes. For at det kunne lykkes, skulle bestyrelsen finde en rådgiver, få lavet udbud, lave en finansieringsplan (omlægge lån oa.) samt overbevise beboerne på en ekstraordinær generalforsamling.

Fakta om A/B Elleparken

- A/B Elleparken ligger i KBH Syd (Sydhavnen)
- Blev bygget som lejeboliger i 1949
- Konverteret til andelsboligforening i 1963
- 122 andelsboliger fra 60 m² til 150 m²

Hjælp fra ABF

Bestyrelsen var blevet valgt i 2013, og havde ingen erfaringer med, hvordan man drev en byggeproces. De troede til at starte med, at de kunne bruge lokale håndværkere, og selv styre proces og kontakt med myndigheder o. ligende.

Bestyrelsen blev dog hurtigt klar over, at det var en kompliceret proces med udbud og meget myndighedsbehandling.

De kontaktede derfor Andelsboligforeningernes Fællesrepræsentation (ABF) - som de er medlem af - og fik rådgivning. De fik blandt anbefalet nogle forskellige byggerådgivere, som de kontaktede.

Ud fra disse kontakter valgte bestyrelsen en rådgiver, som i sammenspil med bestyrelsen og varmemesteren stod for at lave udbud, gennemgå tilbud og styre byggeprocessen. Efter hårdt arbejde fra bestyrelsens side fik foreningen et nyt tag i 2016

Byfornyelse og energitiltag

Ikke lang tid efter at tagprojektet var overstået, blev bestyrelsesformanden opmærksom på et opslag om nogle workshops og informationsmøder om energitiltag og byfornyelse, som Københavns kommune stod for.

På mødet fik bestyrelsens to repræsentanter at vide, at de kunne søge byfornyelsespuljen, hvor de kunne få tilskud til 25 % af udgifterne ved energibesparende tiltag i bygningen.

Det krævede, at der blev sendt en ansøgning ind med konkrete tiltag og beregninger på de afledte energibesparelser. Alt i alt et forholdsvist stort arbejde for en bestyrelse, som ikke havde prøvet en sådan proces før.

Skabe opbakning hos beboerne

Men først skulle bestyrelsen have generalforsamlingen med på at bruge de resterende penge fra tagprojektet til byfornyelsesprojektet.

Her fik de en fagperson fra kommunen med ud til at fortælle og besvare spørgsmål om byfornyelses- og energitiltagene.

Der var udover tillid til bestyrelsen også stor tillid til varmemesteren, så flertallet af de fremmødte beboere stemte ja til projektet på generalforsamlingen.

Nu kunne det konkrete arbejde gå i gang: Møder med kommunen, møder med rådgiver, beskrivelse af, hvad de vil have lavet, ca. priser, beregninger af energibesparelser osv.

En del af de energibesparende tiltag var at få udskiftet alt udendørsbelysningen til LED.

Ansøgning til byfornyelsesmidlerne

Bestyrelsesformand Lone Ast og et støttende bestyrelsesmedlem satte sig for at skrive ansøgningen til Københavns Kommune. Det var en større proces, end de havde forventet.

De fik svar tilbage, at ansøgningen var foreløbigt godkendt, og at de nu kunne sende den endelige ansøgning ind.

De havde ingen erfaring med den type ansøgning, men med varmemesteren, Henrik Nielsens, input ift. de tekniske anlæg i ejendommen, og med hjælp fra rådgiveren - som de havde brugt under tagprojektet - fik de lavet en endelig ansøgning til kommunen.

De fik ansøgningen godkendt i Borgerrepræsentationen og gik derefter i gang med alle de forskellige energibesparende tiltag.

Isolering af porten og trappenedgange

Andelsforeningen har tre lejligheder omkring porten ind til gården, og de havde længe klaget over kuldeindslag.

Resultaterne fra et termograferingskamera, som varmemesteren havde lånt til at tage billeder af hele ejendommen, viste et stort varmetab via kuldebroer.

Det førte til at foreningen fik isoleret omkring porten og ved trappenedgangene. Det var blandt andet nogle af de tiltag, som andelsforeningen fik tilskud til fra kommunen.

Varmtvandsbeholderen, som skal udskiftes i 2019. De nye cirkulationspumper har en tilbagebetalingstid på 2 år.

Oversigt over tiltagene

Projekt nyt tag (år 2016)

- Nyt tag og isolering
- Isolering af kviste
- Udskiftning og isolering af rør på loft
- Automatisk tænd/sluk af belysningen på loftet

Projekt byfornyelse (år 2016-2018)

- Skybrudsikring i kældere
- Isolering af port til gården
- Isolering ved trappenedgange i gården
- Lavenergibelysning (LED) udendørs
- Tænd/sluk-lys (LED) i kælderen
- Individuelle vand- og varmemålere
- Nye cirkulationspumper

Projekt ny varmtvandsbeholder (år 2019)

- Udskiftning af varmtvandsbeholderen
- CTS-styring af varmeanlæg

Lavenergibelysning

Projektet omfattede også installation af udendørs lavenergibelysning, energibesparende tænd/sluk belysning i kælderen og CTS-styring af varmeanlægget.

Energispring og ForsynOmeter

Varmemesteren kom i denne periode også med i projekt Energispring, som bl.a. drives af kommunen, HOFOR. Derigennem har varmemesteren sammen med næstformanden været på et uddannelsesforløb hos HOFOR i at energioptimere bygninger.

Varmemesteren har via HOFOR's ordning, ForsynOmeter, købt adgang til HOFOR's data over bygningens vand-, varme- og elforbrug.

Derved får han et godt datagrundlag til at sætte ind med energibesparende tiltag præcist der, hvor effekten er størst.

Ny varmtvandsbeholder

Det næste projekt er allerede på vej. Foreningen skal have en ny varmtvandsbeholder.

En ny varmtvandsbeholder effektiviserer foreningens en fornuftig tilbagebetalingstid

Drivkraft / Motivation

Grøn idealisme og faglig interesse i optimering af bygningsdrift har været drivkraften, men det har været en forudsætning, at tiltagene kunne betale sig selv hjem over en rimelig periode.

Brændende platform og grøn idealisme

Motivationen fra bestyrelsesformand, Lone Ast, kommer fra et ønske om at bidrage til at gøre verden mere bæredygtig. Hun er en sand ildsjæl, og hun giver sit bidrag til en bæredygtig omstilling ved at sætte energirenoveringsprojekter i gang i sin andelsboligforening.

Det igangværende forløb med kontinuerligt at energioptimere bygningen tog dog sin begyndelse via en brændende platform. Taget var som nævnt tidligere beskadiget og skulle udskiftes.

Faglig interesse

Når man snakker med varmemester Henrik Nielsen, er der ikke nogen tvivl om, at han sætter en stor ære i, at bygningsdriften kører optimalt.

Derudover indtænker varmemesteren foreningens økonomi i de tiltag, som han overvejer at implementere noget.

Varmemesteren har et fokus på, at lave tiltag, som betaler sig tilbage til foreningen, og som kan realiseres inden for rammen af foreningens egenkapital.

Projektets gennemførelse har også været båret af en gensidig tillid mellem varmemesteren og bestyrelsesformanden til hinandens faglighed og ansvarsopgaver.

Kommunal information og tilskud

Gnisten til at gå i gang med de efterfølgende projekter kom på baggrund af de positive erfaringer og den styrkede viden fra tagudskiftningen og fra nogle kommunale informationsmøder om byfornyelse i Sydhavnen.

Bestyrelsen havde modtaget en invitation fra kommunen, og bestyrelsesformanden og det støttende bestyrelsesmedlem tog til møderne.

Her blev de opmærksomme på muligheden for at få støtte på 25 % af omkostningerne til nogle specifikke tiltag gennem byfornyelsesmidlerne.

Møderne gav dem inspirationen til at gå i gang med de mange energibesparende tiltag.

Der er ingen tvivl om, at selvom de i A/B Elleparken er drevet af en grøn idealisme og faglig stolthed, så har økonomien været et stort fokus. Det skal kunne betale sig at lave de forskellige tiltag.

Lokale forudsætninger

Fokuseret og borgerinddragende kommunalt byfornyelsesprogram, sammen med de rette kompetencer i A/B Elleparken, har gjort tiltagene mulige.

Ift. A/B Elleparkens succes med sine energibesparende tiltag kan man pege på to styrkepositioner i området.

Det ene er et fokus på byfornyelse fra kommunens side, og den anden er sammensætningen i bestyrelsen, dens samarbejde med varmemesteren samt opbakningen i andelsforeningen.

Byfornyelse Sydhavn

Sydhavnen er et arbejderkvarter med en lav gennemsnitsindkomst. Det har i lang tid været et glemt område, men der er en opblomstring på vej.

Sydhavnen er et område, hvor kommunen har et specielt fokus på at løfte byen. De har derfor igangsat Byfornyelse Sydhavn. De laver informationsmøder og har haft afsat dedikerede midler til området.

Informationsmøder

Københavns kommune har en energi- og byfornyelsesmedarbejder, Diana Lauridsen, som står for at få engageret borgerne i byfornyelse Sydhavn.

Det gør hun ved bl.a. at invitere bestyrelser for andels- og ejerforeninger til informationsmøder om byfornyelse.

På møderne fik de fremmødte information om, hvad byfornyelse er, hvem der kan søge tilskud fra kommunen, og hvad det kræver.

Byfornyelse Sydhavn

- Sydhavnen havde fået en ekstraordinær pulje af midler til at give området et løft
- Der blev iværksat informationsmøder og sat møder op med bestyrelsen i andels- og ejerforeninger
- Der blev informeret om byfornyelsesprogrammet, som giver tilskud til energibesparende tiltag i bygningen
- Der blev informeret om områdefornyelsesprogrammet, som sætter fokus på personlige tiltag såsom affaldssortering og vand- og varmebesparelser

Porten ind til gården er blevet udvendigt isoleret, så de tilstødende lejligheder ikke oplever kuldeindslag. Der er monteret brede stålband langs væggene og kanterne for at skåne den nye beklædning.

Dialog om bedste tiltag

Efter informationsmøderne gik energi- og byfornyelsesmedarbejderen sammen med kollegaer i dialog med flere forskellige ejendomsbestyrelser.

Energi- og byfornyelsesmedarbejderne har tilbudt hjælp til hele området. De har skrevet til bestyrelser, og tilbudt at komme til et af deres møder og forklare, hvad kommunen kan hjælpe med.

Når medarbejderne fra Københavns kommune kommer ud til en bestyrelse, tager de en snak om, hvad bestyrelsen synes, der konkret er udfordringen i ejendommen.

Parløb med A/B Elleparken

A/B Elleparkens formand og støttende bestyrelsesmedlem deltog i disse møder. Efterfølgende kom de i kontakt med energi- og byfornyelsesmedarbejderen.

De gik i dialog om, hvordan kommunen kunne hjælpe og understøtte bestyrelsen i at få beboerne positivt stemt overfor tiltagene, såsom individuelle vand- og varmemålere.

Bestyrelsen i A/B Elleparken

Der var en udskiftning i bestyrelsen i 2013. Indtil da havde den været drevet meget konservativt. Det gav sig udslag i en nedslidt bygning, men en økonomisk sund forening.

Da den nuværende formand og det støttende bestyrelsesmedlem kom ind i bestyrelsen, blev de straks kastet ud tagrenoveringsprojektet, som skulle løses hurtigt.

Det var samtidigt med, at den tidligere vicevært søgte nyt arbejde, og bestyrelsen fik ansat en varmemester.

Tagprojektet gav både bestyrelsen og varmemesteren erfaring i at drive et større renoveringsprojekt.

Den erfaring gjorde dem også mere selvsikre ift. opbakning fra andelshaverne og evnen til at sætte gang i nye projekter.

Tagprojektet gjorde også, at bestyrelsesformanden og resten af bestyrelsen havde fået kontakter i kommunen og byggebranchen.

Bestyrelsens samarbejde - med nu veldefinerede indbyrdes roller - samt prioritering af ressourcer til projektet, har været katalysatoren til nogle velgennemførte projekter, og de har flere i pipelinen.

De rette kompetencer i bestyrelsen

- Der er brug for en person, som kan snakke med folk, åbne døre og netværke
- Der er brug for en aktør i bestyrelsen eller andelsforening med teknisk kunnen (kan evt. være varmemesteren)
- Der er brug for en, som er struktureret, og som kan sikre, at de rigtige ting bliver søgt på de rette tidspunkter
- Der er brug for en, som er god til at skrive ansøgninger, dvs. en som kan forstå og udtrykke sig i kommunale termer
- Der er brug for en, som kan holde møder i arbejdstiden (fleksibelt arbejde eller pensionist)
- Der er brug for opbakning og tillid fra andelshaverne

A/B Elleparkens varmemester

Det har været en stor fordel for A/B Elleparken at have en dedikeret og professionel varmemester som Henrik Nielsen i A/B Elleparken.

Mange andelsboligforeninger vil gerne lave energibesparende tiltag, men det er ikke alle, der har en vicevært eller varmemester ansat, som besidder den samme tekniske kunnen, som A/B Elleparkens varmemester gør.

Aktører og ressourcer i området

A/B Elleparkens bestyrelsesformand og varmemester har været de drivende kræfter, men den øvrige bestyrelse, andelshaverne samt rådgiveren og en aktiv kommunal medarbejder har haft vigtige roller.

Bestyrelsesformanden, Lone Ast har været en drivkraft i forhold til at få de forskellige energibesparende tiltag igennem i andelsforeningen.

Bestyrelsesformanden

Bestyrelsesformanden, Lone Ast, er sammen med Varmemesteren, Henrik Nielsen, drivkraften i A/B Elleparkens udvikling.

Lone Ast er meget passioneret omkring klimaet, og er noget af en ildsjæl. Hun er en kvinde fyldt med energi som involvere sig i forskellige grupper på lokalt og kommunalt niveau.

Lone Ast arbejder som pædagogisk konsulent i Albertslund kommune. Hun havde ikke tekniske viden, da hun blev bestyrelses-formand.

De andre bestyrelsesmedlemmer

Udover bestyrelsesformanden er der fire andre i bestyrelsen. Flere af dem har været aktive i både tagudskiftningen og den efterfølgende proces med energibesparende tiltag.

Næstformanden, Z. Thomas Zimlicki, har b.la. deltaget i driftskurser sammen med varmemesteren. Eftersom næstformanden er pensionist, har han også deltaget i projektmøder, som ligger inden for normal arbejdstid.

Mange møder i en renoverings- og byggesagsproces ligger inden for normal arbejdstid. Det har derfor

været et stort plus for bestyrelsen at kunne have medlemmer repræsenteret til fx byggemøder.

Medlem, Susanne Keldborg, har været en tæt sparingspartner til bestyrelsesformanden. Hun var b.la. med til København kommunes informationsmøder om byfornyelse og med til at skrive ansøgningerne om energitilskud.

Varmemesteren

Varmemesteren, Henrik Nielsen, er uddannet VVS'er og har været selvstændig i 19 år. Han er ansat til 32 timer/uge, og tager gerne møder uden for normal arbejdstid.

Henrik Nielsen er meget passioneret omkring optimering af bygningen, energibesparelser og klimaet generelt.

Man fornemmer en reel faglig interesse i, hvordan de forskellige systemer fungerer. Henrik Nielsen har fx taget efteruddannelse i form af kurser hos Hofo.

Han er udadvendt, og han gør en dyd ud af at interagere med beboerne. Det er med til at skabe en personlig tillid blandt beboerne, der efterfølgende gør det nemmere at få tiltagene stemt igennem til generalforsamlingerne.

Varmemester, Henrik Nielsen har med sit engagement og faglig viden sørget for, at driften af andelsforeningens bygninger fungerer optimalt.

Byfornyelsesmedarbejder

Diana Lauridsen er energi- og byfornyelsesmedarbejder i Københavns kommune. Hun har været A/B Elleparkens kontakt ift. byfornyelsesprojektet.

Ifølge bestyrelsesformanden og varmemesteren har Diana Lauridsen været en stor støtte i hele processen. Hun har givet information om krav og proces ift. ansøgningerne til kommunen.

Diana Lauridsen har som en del af sit arbejde en opsøgende og støttende rolle for de ejendomsforeninger og private udlejere, som ønsker at lave energibesparende tiltag.

Kommunens best practice

- Tag direkte kontakt med borgerne og informer dem om mulige tiltag og støtte
- Involvere kommunen så meget som muligt lokalt
- Lav et lokalt kontor, hvor borgerne kan komme ind og snakke med relevante personer
- Den personlige kontakt skaber tillid, og får flere ejendomsbestyrer interesseret i energibesparende tiltag

Rådgiveren

Daniel Grønn var A/B Elleparkens kontaktperson hos det rådgivende ingeniørfirma, Bang & Beenfeldt A/S, som var A/B Elleparkens rådgiver.

Både bestyrelsesformanden og varmemesteren giver udtryk for, at Daniel Grønn har været meget vigtig i forløbet.

Han var meget lydhør over deres input og bekymringer, og han stod for den samlede byggeproces. Det var også Daniel Grønn de kontaktede, da de skulle lave den helt store ansøgning til byfornyelsesmidlerne.

Andelshaverne

A/B Elleparkens andelshavere er også centrale i sådanne processer. Andelshaverne har bakket op om bestyrelsen både under tagprojektet og den efterfølgende byfornyelsesproces.

Beboersammensætningen i A/B Elleparken er afspejlende for den generelle befolknings-sammensætning i Sydhavnen.

Både formanden og varmemesteren bemærker dog, at tilflytterne til foreningen de sidste par år generelt har været unge familier med flere sociale og økonomiske ressourcer.

Økonomi

En sund foreningsøkonomi, tilskud via byfornyelsespuljer og fokus på tiltag med en rimelig tilbagebetalingstid har været grundstenen i A/B Elleparkens energibesparende tiltag.

Tagprojektet

Tagprojektet blev finansieret via en omlægning af foreningens lån samt et nyt lån på 18 mio. kr., som krævede en mindre stigning i boligafgiften.

Tagprojektet blev dog lidt over 3 mio. kr. billigere end oprindeligt budgetteret. Derved havde foreningen efterfølgende flere likvide midler end forventet, da de havde taget lånet efter det budgetterede beløb.

Byfornyelsesprojektet

Hele projektet havde et budget på lidt over 1.400.000 kr., og foreningen fik et tilskud på 25 % fra Københavns kommunens byfornyelsesprogram.

Det har ikke været nødvendigt at hæve boligafgiften, da tiltagene er finansieret via de overskydende likvide midler fra tagprojektet.

Gode råd til andre bestyrelser

- Allokere tid og ressourcer internt i bestyrelsen
- Få tilknyttet en god rådgiver (snak evt. med ABF)
- Ansæt en kompetent varmemester
- Undersøg, hvad man kan få energitilskud til
- Start med de tiltag, der udløser energitilskud
- Hold styr på deadlines til ansøgningerne
- Prioriter tiltag som betaler sig selv hjem

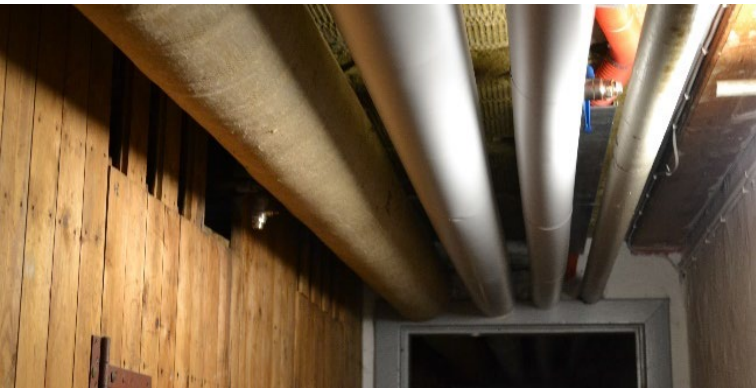
Ny varmtvandsbeholder

Den nye varmtvandsbeholder vil koste lidt over 300.000 kr., og bliver finansieret gennem de midler de fik i tilskud på byfornyelsesprojektet.

Resultater

Nyt tag og de efterfølgende tiltag har medført store energibesparelser i A/B Elleparken. Læringen fra hvert tiltag er en platform for nye energibesparende projekter i foreningen.

Foreningen fik også isoleret varmerørene i kælderen. Det er et tiltag med en tilbagebetalingstid på få måneder.

Besparelse på varmeregningen

Den tungeste post for foreningen var udskiftningen af taget. Ifølge formanden kommer en del af udgifterne dog tilbage til andelshaverne gennem en besparelse på varmeregningen.

Eksempelvis bor bestyrelsesformand, Lone Ast, i en lejlighed på ca. 60 m². Hun betaler ca. 700 kr. aconto om måneden for varme. Det første år efter tagprojektet var færdigt, fik hun ca. 1.400 kr. tilbage. Året før fik hun 4 kr. tilbage.

Nye tiltag

Det var i forbindelse med tagrenoveringen, at de i A/B Elleparken fandt ud af, at alle de uisolerede varmerør var en stor kilde til varmetab. Det førte til, at de begyndte at isolere alle de uisolerede varmerør.

Ifølge varmemester, Henrik Nielsen, kan man hente den hurtigste besparelse ved at isolere varmerørene. Investeringen i isolering af varmerørene kan være betalt tilbage på helt ned til to måneder.

Nye cirkulationspumper

De nye cirkulationspumper er meget mere energieffektive end de gamle, som drev varmesystemet.

Der er en årlig besparelse på lidt over 14.000 kr. på elregningen som betyder, at investeringen er tilbagebetalt på lidt under to år.

Energieffektiv belysning

Udskiftningen af belysningen på fællesområderne til nye energibesparende LED lamper, samt automatisk tænd/sluk-funktion i kælderen har bevirket, at A/B Elleparken har sparet omkring 60 % på elregningen.

Individuelle vand- og varmemålere

Alle boliger fik i midten af 2018 installeret individuelle vand- og varmemålere, og afregningen begyndte i slutningen af 2018.

Varmemesteren forventer, at de individuelle målere vil føre til at beboerne bliver mere energibeviste, og derved vil foreningen som helhed opnå yderligere energibesparelser.

Målerafregningen var ikke påbegyndt ved dette studies afslutning, så der foreligger ikke nogen resultater.

Alle boliger fik i midten af 2018 installeret individuelle vand- og varmemålere. Forventningen er, at det vil føre til besparelser, når beboerne begynder at få individuelle regninger.

Anbefalinger

Læs seks anbefalinger til, hvordan man lokalt kan gennemføre succesfulde omstillingsprojekter. De er blevet til på baggrund af denne case og de syv andre cases, der indgår i projektet Grøn Succes – lokal omstilling der rykker.

1. **Fælles vision:** Opstil i fællesskab en vision for projektet, som flest mulige i lokalområdet finder spændende. Visionen kan være et modsvar til en udefrakommende udfordring eller ønsket om at styrke sammenholdet i lokalsamfundet, iværksætte en lokal bæredygtig udvikling eller tiltrække nye og ressourcestærke beboere m.m.
2. **Organisering af projektet:** Kortlæg hvordan projektet organiseres bedst. Er der allerede et lokalråd, et skoleråd, en brugsforening eller andet formaliseret samarbejdsform, som projektet kan placeres hos, eller skal der oprettes en ny projektorganisation?
3. **Kortlæg de lokale ressourcer:** Hvem vil være oplagte at inddrage i projektorganisationen? Hvem har tid, relevant erfaring, opbakning lokalt osv. Husk også de små, men vigtige bidrag, som at bage en kage og lave kaffe og gå rundt med indkaldelser. Fordel rollerne i projektet så bredt som muligt i forhold til viden, engagement, tidsmæssige muligheder osv.
4. **Byg oven på en succes:** Det kan være et projekt, som man i lokalsamfundet har arbejdet sammen om tidligere fx etablering af fælleshus, idrætsfaciliteter, renoveringsprojekter m.m., som har givet viden, socialt netværk, identitet eller styrke og dermed kan danne grobund for nye projekter.
5. **Åben og involverende proces:** Sørg for en åben og bredt involverende og informerende proces, hvor der skabes en så bred lokal opbakning til det grønne omstillingsprojekt som muligt. Markedsfør betydningen af projektet - herunder behovet for at have noget at samles om lokalt.
6. **Aftal samarbejdsform med kommunen:** Sørg for, at kommunen inddrages tidligt i projektet bl.a. ved at skitsere projektets vision i forhold til politikere og embedsmænd. Sørg for at afstemme med kommunen, hvordan projektet skal køres. Det er ikke godt, hvis de lokale aktører forventer for meget af kommunen, og heller ikke godt, hvis kommunen lægger sin arbejdsform ned over hovedet på de lokale aktører.

GRØN SUCCES

LOKAL OMSTILLING DER RYKKER

Yderligere information

Hvis du vil vide mere om grønne omstillingsprojekter, kan du kontakte Det Økologiske Råd på tlf. 33 15 09 77 eller læse mere på vores hjemmeside www.ecocouncil.dk.

Hvis du gerne vil have mere information og rådgivning i forhold til at lave energibesparende tiltag i andelsboligforeninger kan man kontakte Andelsboligforeningernes Fællesrepræsentation (ABF) og/eller det administrationsselskab, der er tilknyttet din andelsboligforening.

Hvis du gerne vil have mere information og rådgivning om kommunalt tilskud via byfornyelsesprogrammer og andet, kan man kontakte den lokale kommune for at høre, hvilke muligheder der er.

ISBN: 978-87-93630-03-1

Det Økologiske Råd, juni 2019

Dette casestudie er gennemført af Det Økologiske Råd som led i projektet *Grøn Succes – lokal omstilling der rykker*.

Projektet er gennemført i perioden medio 2018 til medio 2019 i et samarbejde med *Samsø Energiakademi* og *Videncenter for Energibesparelser i bygninger / Teknologisk Institut Taastrup*.

Projektet er finansieret af Energifonden.

Hvis du vil vide mere, kan du gå ind på Det Økologiske Råds hjemmeside for projektet på:

www.grønsucces.dk

Det Økologiske Råd er en uafhængig miljøorganisation, der arbejder for at fremme en grøn og bæredygtig omstilling af samfundet. Vi arbejder med et bredt felt af emner indenfor miljø- og klimaområdet, hvor vi bidrager med viden og realistiske løsninger.

Citering, kopiering og øvrig anvendelse af notatet kan frit foretages med angivelse af kilde.

www.ecocouncil.dk